

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde Araştırma Eğilimleri 1967-2008: Lisansüstü Tezlerinin İçerik Analizi

Research Trends in the Department of Information Management, Istanbul University 1967-2008: A Content Analysis of the Graduate Theses

Hülya Dilek-Kayaoğlu*

Prof. Dr. Jale Baysal'ın Aziz Anısına....

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'ndeki araştırma eğilimlerini, 1967-2008 yılları arasında tamamlanmış lisansüstü tezlerini içerik analizi yöntemiyle inceleyerek belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere, öncelikle 1995-2008 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yapılmış 58 lisansüstü tezinde incelenen örgüt türleri, ana ve alt konular ile kullanılan araştırma stratejileri (yöntem türleri) ve veri toplama teknikleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu amaçla Jarvelin ve Vakkari (1990;1993)'nin içerik analizi modeli kullanılmıştır. 1967-1994 yılları arasında yapılmış tezler, Yontar (1995) tarafından daha önce içerik analizi yöntemiyle incelendiğinden bu çalışmada tekrar analiz edilmemiş; fakat, Yontar'ın 1967-1994 yılları arasındaki döneme ilişkin olarak elde ettiği bulgular, 1995-2008 dönemiyle karşılaştırma yapmak üzere kullanılmış; böylece, hem dönemler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar belirlenmeye, hem de Bölüm'ün araştırma eğilimlerine/karakteristiklerine toplu bir bakış (1967-2008) sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın genel sonuçları

---

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
e-posta: dilekkayaoglu@gmail.com

göstermektedir ki, son 15 yılda, Bölüm'de yapılan lisansüstü tezlerinin sayısı en az üçe katlanmıştır. Sayısal artış sevindiricidir; fakat incelenen tezlerin belirli birkaç alt kategori (örgüt türü, konu ve yöntem açılarından) altında yoğunlaşması sorun olarak görülebilecek bir tür dengesizliğe işaret etmektedir. Çalışmada, bu durumun nedenleri de açıklanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar sözcükler: *kütüphane ve bilgi bilimi araştırmaları; içerik analizi; araştırma eğilimleri*

Abstract

The main purpose of this study is to identify and discuss the research trends in the Department of Information Management, Istanbul University through content analysis of the graduate theses which were submitted to the Department for the period from 1967-2008. In order to achieve this purpose, firstly, a total of 58 master's and PhD theses were investigated in terms of organization context, topic, method and the data collection techniques for period from 1995 to 2008. The classification schemes for topics and research methods of LIS used in the content analysis were those based on Jarvelin and Vakkari's. Apart from the master's and PhD theses, the data provided in the article written by Yontar (1995) has also been referred to obtain pertinent findings for the period from 1967-1994. These data sources have provided an opportunity to compare the obtained results and helped to determine trends. The overall findings reveal that the total number of theses has tripled over the last 15 years. Although it is encouraging to see the increase in the numbers, a strong interest in certain subcategories (in terms of organization context, topic, and method) can be seen as a problem. The article also discusses the reasons for this problem.

Keywords: *library and information science research; content analysis; research trends*

Giriş

İçerik analizi, en genel anlamıyla, bir metin türünün ya da görsel işitsel bir materyalin nesnel, sistematik ve niceliksel olarak çözümlemesinde kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem türünün basılı metinlerde ilk kez 18. Yüzyıl İsveç’inde, ilahilerin çözümlenmesinde kullanıldığı görülmektedir (Rochester,1995). İçerik analizi, değişik bilim dallarında farklı biçim ve amaçlarla kullanılabilir. Örneğin edebiyat biliminde bir yapıtın içeriğini bu yöntemle çözümlemek oldukça yaygın bir uygulamadır. Belirli bir bilim alanında üretilmiş olan araştırmaları, içerik analizi yöntemiyle incelemek de olanaklıdır. Böylece, o bilim alanındaki araştırmanın düzeyine ve diğer karakteristiklerine ışık tutulabilmektedir.

Kütüphane ve bilgi bilimi alanında da belirli bir tür araştırma yayını (kitap, makale, tez vb.) ya da birkaçını birden içerik analizi yöntemiyle inceleyerek, bu yayınlardaki temel araştırma karakteristiklerini yerel, ulusal ya da uluslararası düzeyde ortaya koymak, sıklıkla yapılan bir araştırma türüdür. İçerik analizi yöntemiyle incelenen bu yayınlar, alanımızın gelişmişlik düzeyinin ve kuramsal temellerinin bir yansıması olduğu kadar, kütüphanecilerin/bilgi yöneticilerinin mesleki fikirlerinin, önceliklerinin ve uygulamalarının da bir göstergesidir (Meng ve Singh, 2007, s.398; Kajberg, 1996, s.25).

Kütüphane ve bilgi bilimi alanında üretilmiş olan araştırma yapıtlarının içerik analizi yöntemiyle değerlendirildiği çalışmalara, 1980’li yıllar boyunca rastlanmaktadır. Alanımıza getirdikleri katkılara karşın, 1980’li yıllarda yapılan bu çalışmaların temel yetersizlikleri, konusal sınıflamalarının sistematik olmaması ve içerik analizinde kullanılan yöntemlerde tekbiçimlilik sağlayamamalarıdır (Yontar, 1998). Bu makalenin ‘ilişkili yayınlar’ ve ‘yöntem’ bölümlerinde daha ayrıntılı olarak incelendiği gibi, kendi sınırlılıklarına karşın Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)’nin içerik analizi modeli, yukarıda değinilen yetersizleri giderebilmiş ve bilgi bilimi alanındaki araştırmaların karakteristiklerini/sorunlarını yerel ulusal ve uluslararası düzeyde belirlemeyi olanaklı kılmıştır.

Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)’nin geliştirdiği içerik analizi modelini esas alan bu araştırmanın temel amacı da İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi

Bölümü'ndeki¹ araştırma eğilimlerini, 1967-2008² yılları arasında tamamlanmış lisansüstü tezlerini içerik analizi yöntemiyle inceleyerek belirlemektir. Lisansüstü tezleri bir bilim alanındaki araştırma eğilimlerini/karakteristiklerini ortaya koyan temel kaynaklardandır. Daha önce benzer bir araştırma, Yontar (1995, 1998)³ tarafından 1958-1994 yıllarını ve lisansüstü tezlerini kapsayacak biçimde yapılmış olduğundan, bu çalışma hem belirtilen bir önceki araştırmanın sürdürülebilirliğini sağlama, hem de onunla bir karşılaştırma yapma amacını taşımaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere, öncelikle 1995-2008 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yapılmış lisansüstü tezlerinde incelenen (a) *örgüt türleri*, (b) *ana ve alt konular* ile (c) kullanılan *araştırma stratejileri (yöntem türleri)* ve (d) *veri toplama teknikleri*, içerik analizi yöntemiyle araştırılmıştır. 1968-1994 yılları arasında Bölüm'de yapılmış lisansüstü tezleri, Yontar (1995,1998) tarafından daha önce içerik analizine tabii tutulduğu için bu çalışmada tekrar analiz edilmemişler; fakat, Yontar'ın 1967-1994 yılları arasındaki döneme ilişkin olarak elde ettiği bulgular, 1995-2008 dönemiyle karşılaştırma yapmak üzere kullanılmış; böylece, hem dönemler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar belirlenmeye, hem de Bölüm'deki araştırma eğilimlerine/karakteristiklerine toplu bir bakış (1967-2008) sağlanmaya çalışılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü, yabancı bir profesör (Prof. Dr. Rudolf Juchhof) ve bir asistandan (Meral (Şenöz) Alpay) oluşan küçük bir kadro ile 31.08.1964 tarihinde kurulmuş ve ilk öğrencilerini 1964/1965 öğretim yılında kabul etmiştir (Baysal, 1987, s.7). Bölüm, 1990 yılında, 'Kütüphanecilik Anabilim Dalı' ve 'Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim Dalı' olarak örgütlenmesini geliştirmiş;

¹ Türkiye'deki, 'Kütüphanecilik Bölümleri ile Arşivcilik Bölümleri, 2002 yılından bu yana, Yüksek Öğretim Kurulu'nun 29 Ocak 2002 tarihli Yürütme Kurulu kararı gereğince, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü olarak adlandırılmaktadır. Bu makalede de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Kütüphanecilik Bölümünü kapsayacak biçimde kullanılmış; farklı bir kullanım gerektiğinde de açıklama yapılmıştır. İngilizce başlık, öz ve özetinde de Belge ve Bilgi Yönetimi'nin karşılığı olarak, Department of Information Management tercih edilmiştir.

² Belirtilen yıllar dâhildir.

³ Yontar'ın çalışması (1995;1998), yalnızca İÜ ile sınırlı değildir. Türkiye'deki 3 Kütüphanecilik Bölümü'nde (o zamanki adıyla) yapılan lisansüstü tezleri kapsamaktadır. Bu çalışmanın İÜ Kütüphanecilik Bölümü'ne (1967-1994) ilişkin verilerinden karşılaştırma yapmak üzere yararlanılmıştır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın 29.01.2002 tarihli yürütme kurulu kararıyla da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 'Arşivcilik Bölümü'nü de (1987-2002) içine alarak 'Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü' (İÜ BBY) adını almıştır (Yükseköğretim, 2002).

Bölüm'de, başlangıçtan bu yana hem lisans programları, hem de lisansüstü programları sunulmaktadır. Bilindiği üzere lisansüstü programları, yüksek lisans programı ile doktora programlarından oluşmaktadır. Tarihsel açıdan bakıldığında, İÜ BBY Bölümü'nde yapılan ilk tezler, Alpay (1967)'in ve Baysal (1967)'in doktora tezleridir. Dolayısıyla, "yüksek lisans programları, doktora programlarından sonra başlamıştır. Bir başka deyişle, başlangıçta lisansüstü programları, sadece doktora programlarıyla sınırlı kalmıştır" (Yontar,1998, s.6). Yüksek lisans tezlerinin de 1985 yılından başlayarak yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma, yüksek lisans ve doktora tezlerinin içerik analizi yöntemiyle değişik açılardan incelenmesini ve Bölüm'de bu düzeyde yapılan araştırmalarda yaşanan sorunlara toplu bir bakış sağlayacaktır. Ayrıca tezlere yansıyan araştırma sorunlarını belirlemeye ve bu sorunları ortadan kaldırmaya yönelik önlemlerin alınmasına da yardımcı olacaktır.

İlişkili Yayınlar

Kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki araştırmaları, içerik analizi yöntemiyle incelemek, bu bilim alanındaki araştırmanın düzeyine ve diğer karakteristiklerine ışık tutmaktadır. Peritz (1980)'in, Nour (1985)'un ve Atkins (1988)'in çalışmaları, alanımızda yapılan bu türden araştırmalara verilebilecek örnekler arasındadır (Yontar, 1998). Ancak, 1990 yılların başına kadar yapılan bu çalışmalar, konu sınıflamalarının sistematik olmaması ve kullanılan içerik analizi yöntemlerinde tek biçimlilik sağlayamamaları açılarından yetersiz kalmışlardır. Bu bağlamda, IFLA'nın Kütüphane Kuram ve Araştırma Komitesi'nin gözetiminde gerçekleştirilen bir dizi ulusal ve uluslararası içerik analizi araştırması burada özellikle anılmalıdır. Bu araştırmaları daha önceki içerik analizi araştırmalarından ayıran ortak nokta, Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)'nin geliştirdiği ve yukarıda belirtilen yetersizlikleri ortadan kaldıran içerik analizi modelini kullanarak kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki ulusal ve uluslararası araştırma sorunlarını belirliyor ve onlara yanıt arıyor olmalarıdır.

Bu makalenin 'Yöntem' bölümünde ayrıntılı olarak açıklanan Jarvelin ve Vakkari modelinde, karşılaştırma yapmayı olanaklı kılan şemalar bulunur. Böylece, belirli bir ülkedeki araştırma düzeyi ve karakteristikleri ya da bunların yıllar içindeki değişimi incelenebilir. Ulusal düzeyde yapılan bu türden araştırmalar arasında Yontar (1995, 1998), Rochester (1995), Cheng (1996), Layzell Ward (1997, 1998), Yontar ve Yalvaç (2000) anılabilir. Ulusal araştırmalar yanında, bu model kullanılarak araştırma düzeyinin ve karakteristiklerinin ülkelere göre nasıl bir benzerlik ya da farklılık gösterdiğini araştıran uluslararası çalışmalar da vardır (Rochester ve Vakkari, 1998, 2003). Bu araştırmalar, aynı zamanda geliştirilen içerik analizi modelinin uygulanabilirliğinin/ geçerliliğinin de bir göstergesi olarak görülmelidir.

Kütüphane ve bilgi bilimi alanının ülkemizdeki araştırma eğilimlerini/ karakteristiklerini içerik analizi yöntemiyle doğrudan lisansüstü tezlerine⁴ dayandırarak inceleyen 4 araştırma vardır. Bunlar sırasıyla, Yontar'ın (1995; 1998), Kurbanoglu'nun (1996) ve Özenç Uçak'ın (2004 ve 2007-2008)⁵ araştırmalarıdır. Altınörs (1983) ve Yontar (1995, 1998) çalışmalarında içerik analiz yöntemiyle tezleri birebir incelemişlerdir. Kurbanoglu, kütüphane bilimi ve bilgi bilimi alanlarındaki tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerini inceleyen araştırmaların elde ettiği bulguların bir değerlendirmesini yapmıştır. Özenç-Uçak ise, Türkiye'de kütüphanecilik ve bilgi yönetimi alanındaki kullanıcı incelemeleri konulu tezleri incelemiş; 2007 yılında da bu çalışmasına makaleleri de eklemiş ve güncellemiştir. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular şöyledir:

Altınörs (1983), Türkiye'deki doçentlik, doktora ve bilim uzmanlığı tezlerini yöntembilim açısından incelemiştir. Jarvelin ve Vakkari modelinden farklı olarak tezlerde incelenen tüm yöntem ve teknikleri de analizine katmış ve Türkiye'de alanımızda yapılan tezlerde en fazla kullanılan yöntem türünün betimleme olduğunu, onu tarihsel yöntemin izlediğini belirlemiştir. Altınörs (1983), araştırmacıların tezlerde birkaç yöntemi birlikte kullandıkları sonucuna varmış; ayrıca, bazılarının yöntemler ile veri toplama tekniklerini birbirinden ayırmada ve uygun araştırma yöntemini seçmede yetersiz kaldıklarını da ifade etmiştir. Daha da ilginç olanı bazı araştırmacıların tezlerinde kullanılan araştırma yöntemini hiç dile getirmediğini belirlemesidir. Bu

⁴ Bu bölüm, *tezlerin* içerik analizini yapan çalışmalarla sınırlı tutulmuş; makale vb. analizler dahil edilmemiştir.

⁵ 2008 yılı çalışması, 2007'de sunulan ve yayımlanan bildirinin aynısı olduğundan ayrıca incelenmemiştir.

veriler ışığında da, öğretim programlarına lisans ve lisansüstü düzeylerde ve bu düzeylere uygun içerikte yöntem derslerinin verilmesini önermiştir. Ayrıca, Türkiye’deki üç kütüphanecilik bölümü temsilcilerinden oluşan bir komitenin kurulmasını ve bu komite tarafından Türkiye’nin bu alandaki araştırma potansiyelinin belirlenmesini ve tez konularının da bu veriler ışığında seçilmesini önermiştir (Altınörs, 1983).

Yontar (1995,1998) ise, araştırmasında Türkiye’deki kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki araştırma sorunlarını lisansüstü tezlerine yansıdığı ölçüde ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere o zamanki adı kütüphanecilik bölümleri olan üç kütüphanecilik bölümünde 1958-1994 yılları arasında yapılmış olan lisansüstü tezlerini (% 86.6), Jarvelin ve Vakkari’nin içerik analizi yöntemiyle incelemiş ve elde ettiği sonuçları içeren bir bildiriye IFLA’nın 1995 yılındaki Kongresi’nde sunmuştur. Araştırma, daha sonra Türkçe olarak da yayınlanmıştır (Yontar, 1998). Yontar’ın çalışması, Türkiye’de kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki lisansüstü tezlerinde, okul kütüphaneleri, milli kütüphaneler ve bilgi merkezlerinin en az incelenen örgüt türü olduklarını göstermiş, tez konularının seçiminde bu durumun göz önüne alınması önerilmiştir. Tezlerde en çok incelenen konunun yönetim, en az incelenen konunun ise yöntembilim olduğu belirlenmiştir. Betimlemenin en çok kullanılan, eylem araştırmalarının ise en az kullanılan araştırma stratejisi/ yöntem türü olduğu görülmüştür. Anket ve görüşmenin en çok kullanılan, tarihsel kaynak analizinin ise en az kullanılan veri toplama teknikleri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bazı tezlerde araştırma yöntemleri ile tekniklerinin hâlâ birbirinden ayırt edilemediğinin görüldüğüne dikkat çekilmiştir. Altınörs’ün (1983) yaklaşık 10 yıl önce elde ettiği sonuçları destekleyen bulgular ortaya koyulmuştur. Yontar (1998), Türkiye’de alanımızda yaşanan temel araştırma sorununun, bu alandaki yöntembilim yetersizliği olduğunu ifade etmiş, öğretim programlarında bu konuda verilen derslerin gözden geçirilmesini ve konuların seçiminde diğer bölümlerle işbirliği yapılmasını önermiştir. Ayrıca, Türkiye’de kütüphane ve bilgi bilimi araştırmalarıyla ilgili sorunların yalnızca içerik analiziyle değil, başka yollarla da incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır (Yontar, 1998).

Kurbanoglu (1996) ise kütüphane bilimi ile bilgi bilimini iki ayrı disiplin olarak ele almış ve bu alanlarda yapılmış tezlerde kullanılan yöntemlerin farklılık gösterip göstermediğini, yapılmış yerli ve yabancı araştırmaların bulgularına dayanarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre, kütüphane bilimi ile bilgi bilimi alanları

arasında, kullanılan yöntemler açısından şu benzerlikler ve farklılıklar vardır: Her iki alanda da betimleme en çok kullanılan yöntemdir. Fakat, bu oran kütüphane biliminde diğerine göre daha yüksektir. Bilgi biliminde deney yöntemi ve modelleme yöntemi daha çok kullanılırken, kütüphane bilimi alanında örnek olay incelemeleri ve içerik analizi diğerine göre daha çok kullanılmıştır. Bibliyometrik yöntem ise her iki alanda da kullanımı artış gösteren bir yöntemdir. Kütüphane bilimi alanında kullanılan yöntemler zaman içinde çeşitlenmişlerdir. Ayrıca, bu türden araştırmalarda verilerin yıllık aralıklarla gösterilmesinin karşılaştırma yapmayı kolaylaştıracağını belirten Kurbanoğlu (1996), kullanılan yöntemlerin tanımına yer verilmesini ve lisans/ lisansüstü eğitimlerde verilecek yöntem derslerinin içeriğinin de geliştirilmesini önermektedir.

Özenç-Uçak'ın 2004 tarihli çalışması ise belirli bir konu alanı ile sınırlı tutulmuş ve Türkiye'de kütüphanecilik ve bilgi yönetimi alanlarında kullanıcılar konusunda yapılan tezler incelenmiştir. Bu araştırmada, alanımızda yapılan 206 tezin 33'ünün doğrudan veya dolaylı olarak kullanıcılarla ilgili olduğu saptanmıştır. Kullanıcı araştırması içeren bu tezler yapıldıkları yıl, bölüm, derece, kullanıcı türü, kurum, yaklaşım ve bakış açıları, yöntem, veri toplama tekniği, modelleme ve terminoloji açılarından incelenmiştir. Bu araştırma, kullanıcı incelemelerinin 1990 sonrasında arttığını, bu konuda daha çok yüksek lisans tezi yapılmış olduğunu, kullanıcıların bir bilgi merkezi veya sistemiyle ilişkilendirildiğini göstermiştir. Ayrıca araştırmaların akademisyenler üzerinde yoğunlaştığı, bu konuda en çok Hacettepe Üniversitesi BİY Bölümü'nde tez yapıldığı, betimleme yönteminin ağırlıklı olarak kullanıldığı, anketin en sık kullanılan veri toplama tekniği olduğu belirlenmiştir. Özenç-Uçak, 2007 yılında bir önceki çalışmasını güncelleştirmiş ve kapsamına makaleleri de eklemiştir. Tezlerle ilişkin sonuçlar, bir önceki çalışmasında vurgulanmış olanlardır (Özenç-Uçak, 2007).

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)'nin içerik analizi modelinin kullanılması, iki temel nedene dayanmaktadır. Bunlardan ilki, bu modelin, hem alanımızın sistematik bir konu şemasını sunması, hem de içerik analizinde kullanılan yöntemlerde tek biçimlilik sağlayabilmesidir (Yontar, 1998). İkinci neden ise bir önceki

nedenin doğal bir sonucudur. Bu model, oluşturulan şemalar aracılığıyla değişik zamanlarda elde edilen bulguların karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır. Böylece, zaman içindeki değişimi/ gelişimi belirlemek üzere bir karşılaştırma yapmak olanaklıdır. Model, doğal olarak ülkeler arasında da bir karşılaştırma yapmayı kolaylaştırmaktadır. Bu makalede de Yontar (1995, 1998)'in çalışmasını bugüne getirmek ve elde ettiği bulgularla bir karşılaştırma yapmak amaçlandığından, Jarvelin ve Vakkari'nin (1990, 1993) geliştirdiği içerik analizi modeli araştırma için en uygun model olarak belirlenmiştir.

Modelin bazı yetersizliklerine de burada değinilmelidir. Modelin aldığı temel eleştiriler arasında, konusal sınıflamasının geliştirilmeye ihtiyaç duyması ve alanın toplumsal boyutunu yansıtmakta yetersiz kalması yer alır (Cano ve Rey, 1993,1; Rochester ve Vakkari, 2003, 1-2). Ayrıca, sınıflama şemalarındaki başlıklar birbirlerinden her zaman kolayca ayırt edilememektedir. Bu durum özellikle konu şemaları ve yöntem türü belirlenirken yaşanmaktadır. Bu nedenle, şemalardaki her bir başlığın içeriğini yansıtan tanımların olmaması da bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu eksiklik, kültürel farklılıklar nedeniyle, aynı yayının farklı başlıklarda değerlendirilmesine de yol açabilmektedir. Bütün bu haklı eleştirilere karşın henüz uygulanabilirliği kanıtlanmış daha iyi bir yöntem de geliştirilememiştir (Rochester ve Vakkari, 2003, 3-4).

Sınıflama Şemaları

Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)'nin modelinde, üç temel analiz başlığı vardır: Konular, yöntemler ve yaklaşımlar. İlkinde, kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki yayınların konusal analizini olanaklı kılmak amaçlanmıştır. Bunu gerçekleştirmek üzere sistematik bir sınıflama şeması oluşturulmuştur. Şemada, biri “geçersiz” kategorisi olmak üzere 12 ana başlık belirlenmiştir. Buna göre, incelenen yayınların konusal içeriği şemada belirlenen konu ve alt konulara göre analiz edilmektedir. Yöntemler başlığı altında, alanımızdaki yayınlar araştırma stratejisi/ yöntem türü ve veri toplama teknikleri açılarından oluşturulan şemalar esas alınarak incelenebilmektedir. Üçüncü başlık ise araştırmaya ilişkin değişik yaklaşımları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Burada da bilginin yayımına ilişkin bakış açılarını ortaya koyan (üreticinin, aracının, son kullanıcının bakış açıları gibi) ve incelenen nesnenin toplumsal düzeyini (bireysel,

kurumsal gibi) analiz etmeyi olanaklı kılan şemalar vardır.

Bu araştırma, Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)'nin içerik analizi modelinin ilk iki kategorisi ile (konular ve yöntemler) sınırlandırılmıştır. Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)'nin geliştirdikleri modelde, kütüphane ve bilgi hizmeti veren örgüt türleri için bir şema yoktur. Fakat, Kumpulainen (1991)'in kütüphane ve bilgi hizmeti veren örgüt türlerini (halk kütüphanesi, okul kütüphanesi ya da arşiv gibi) sınıflamayı amaçlayan şeması bu eksikliği gidermektedir (Yontar, 1998). Bu nedenle, çevirisi Yontar (1998) tarafından yapılmış olan Kumpulainen (1991)'in örgüt şeması da araştırmaya dahil edilmiştir. Buna göre, İÜ BBY bölümünde yapılmış olan lisansüstü tezleri ilk olarak örgüt türü açısından incelenmiştir. Daha sonra incelenen tezlerdeki konular, konu şemasına göre değerlendirilmiştir. Birden fazla konuyu içeren tezlerde, ağırlıklı konu esas alınmıştır. Ağırlıklı konunun sınıflama şemasında ana ya da alt konu olup olmadığı ayrı ayrı gösterilmiştir. Konu şemasının kullanımında yaşanan temel sorun ise, konu şemasında yer alan bazı başlıkların tam olarak neyi ifade ettiğinin ya da kapsadığının kolayca anlaşılabilmesidir.

Tezlerde kullanılan yöntem türleri (stratejiler) ve veri toplama teknikleri de ayrı ayrı analiz edilmiştir. Birden fazla yöntem türünün kullanıldığı tezlerde ise belirtilen ilk yöntem türü ele alınmıştır. Araştırmacıların yöntem türü ile veri toplama teknikleri arasındaki ayrımı tezlerinde her zaman net bir biçimde belirtmedikleri görülmüştür. Bu nedenle yöntem ve veri toplama tekniklerinin birbirine karıştırıldığı durumlarda bu ayrımı makalenin yazarı yapmıştır. Tezlerde belirtilen yöntemlerin kullanılan yöntemlerden farklı olduğu örneklere de rastlanmıştır. Yöntem türü ve veri toplama tekniğinin belirtilmediği ya da geçersiz olduğu bir kaç örnek de 'Geçersiz' kategorisine dahil edilmiştir.

Veri Toplama

İÜ BBY Bölümü'nde 1995-2008 yılları arasında yapılmış 58 yüksek lisans ve doktora tezi bulunmaktadır.⁶ Bu tezlerin belirlenmesinde, Keseroğlu (1987)'nin Bölüm tezlerini

⁶ 1987-2002 tarihleri arasında İÜ Arşivcilik Bölümü adıyla varlığını sürdürmüş olan ve 2002 yılında Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü içine dahil edilen bu Arşivcilik Bölümü'nde yapılan tezler belirlenmiş (15 adet), BBY adını taşıyanlar çalışmaya dahil edilmiştir.

derecelerine göre kronolojik olarak sıraladığı ve sayısal ve konusal⁷ olarak kısa bir değerlendirmesini verdiği çalışmasından ve Uraz (1995, 1996)'ın Keseroğlu'nun çalışmasını güncelleyen bibliyografik makale biçiminde hazırlanan çalışmasındaki tez listelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, İÜ Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi ve İÜ Merkez Kütüphanesi katalogları ile YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin kataloğu da taranarak, İÜ BBY Bölümü tezlerinin eksiksiz olarak belirlenmesi için çalışılmış ve tezlerin tamamına ulaşılmıştır.

İÜ BBY Bölümü'nde 1995-2008 yılları arasında yapılmış 58 tez, önsöz, içindekiler, giriş ve sonuç bölümleri incelenerek *örgüt türü, ana ve alt konu, araştırma stratejisi (yöntem türü) ve veri toplama teknikleri* açılarından içerik analizine tabii tutulmuştur. Elde edilen veriler, yazar tarafından kodlanıp, SPSS programının 11.5 sürümü kullanılarak analiz edilmiş ve yüzdeler kullanılarak tablolaştırılmıştır.

Bulgular: 1995-2008

İÜ BBY Bölümü'nde 1995-2008 yılları arasında 58 lisansüstü tezi yapılmıştır. Tezlerin 13'ü doktora tezi (%22.4), 45'i yüksek lisans tezidir (%76.6). Aşağıda, tezlerin incelenen örgüt türüne, ana ve alt konulara, kullanılan araştırma stratejisine ve veri toplama tekniklerine göre yapılan analizleri bulunmaktadır.

Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Örgüt Türleri

Tablo 1, İÜ BBY Bölümü'nde yapılmış olan lisansüstü tezlerinde incelenen örgüt türlerini vermektedir. Buna göre, 'Akademik ve/ya da Özel Kütüphaneler' en çok incelenen örgütlerdir (% 56.9). Onları, sırasıyla 'Örgüt Türü Geçersiz' (% 22.4) ve 'Birkaç Tür Kütüphane' (% 8.6) kategorileri izlemektedir. 'Bilgi Hizmeti Örgütü' (% 1.7) 'Diğer Örgütler' (% 3.4) kategorileri ise en az incelenenlerdir. 'Bilgi Hizmeti Örgütü', dokümantasyon ve enformasyon merkezlerini, 'Diğer Örgütler' kategorisi ise arşivleri içermektedir. 'Halk Kütüphanesi' ise bu dönemde hiç incelenmemiştir. Burada bir nokta açıklanmaya muhtaçtır. İncelen tezlerin bir kısmı, "Kütüphane ve Bilgi-Belge

⁷ Standart bir şemaya bağlı kalınmamıştır.

Merkezlerinde” ifadesi ile başlamaktadır. Bu tezlerin bazıları belirli bir tür ile ilişkilendirilirken, diğerlerinde (6 tezde) bu yapılmamıştır. Bunlar ‘Örgüt Türü Geçersiz’ kategorisine dâhil edilmiştir.

(Tablo 1): Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Örgüt Türlerinin Dağılımı

Örgüt Türü	N=58	%
Halk Kütüphanesi	0	0.0
Akademik ve/ya da Özel Kütüphaneler	33	56.9
Bilgi Hizmeti Örgütü	1	1.7
Diğer Kütüphaneler	4	6.9
Birkaç Tür Kütüphane	5	8.6
Diğer Örgütler	2	3.4
Örgüt Türü Geçersiz	13	22.4
Toplam	58	100.0

Lisansüstü Tezlerinin Konusal Dağılımı

Tablo 2, tezlerde incelenen ana konuların dağılımını vermektedir.

(Tablo 2): Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Ana Konuların Dağılımı

Ana Konular	N=58	%
10 Meslekler	2	3.4
20 Kütüphane Tarihi	1	1.7
30 Yayıncılık ve Kitap Tarihi	3	5.2
40 Kütüphane ve Bilgi Bilimi Eğitimi	0	0.0
50 Yöntembilim	1	1.7
60 Kütüphane ve Bilgi Biliminin Analizi	0	0.0
70 Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri	37	63.8
80 Bilgi Depolama ve Erişim	4	6.9
90 Bilgi Arama	4	6.9
100 Bilimsel ve Mesleki İletişim	0	0.0
110 Kütüphane ve Bilgi Biliminin Diğer Konuları	2	3.4
120 Diğer İncelemeler (Diğer Disiplinler)	4	6.9
Toplam	58	100.0

Buna göre, İÜ BBY Bölümü'nde 1995-2008 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerinde en çok incelenen ana konu %63.8 ile 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri'dir. Onu sırasıyla, % 6.9 oranıyla, 'Bilgi Depolama ve Erişim', 'Bilgi Arama ve 'Diğer İncelemeler' (Diğer Disiplinler: Arşivcilik, Çocuk Edebiyatı, Çeviribilim vb., %6.9) adlı kategoriler izlemektedir. 'Kütüphane Tarihi' (% 1.7) ve 'Yöntembilim' (% 1.7) en az incelenen konulardır. Buna karşın, 'Kütüphane ve Bilgi Bilimi Eğitimi', 'Kütüphane ve Bilgi Biliminin Analizi' ile Bilimsel ve Mesleki İletişim' konularında bu dönemde hiç tez yapılmamıştır.

Jarvelin ve Vakkari (1990, 1993)'nin geliştirdikleri modelin Tablo 2'de 70, 80, 90 ve 100 rakamları ile kodlanmış olan sırasıyla 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri', 'Bilgi Depolama ve Erişim', 'Bilgi Arama' ve Bilimsel ve Mesleki İletişim' adlı ana konular, alt konulara sahiptir. Böylece bu ana konu alanların altında yer alan konulardaki tezler daha ayrıntılı olarak incelenebilmektedir.

Tablo 3, lisansüstü tezlerinde incelenen alt konuların dağılımını vermektedir. Yalnızca 70, 80, 90 ve 100 rakamları ile kodlanmış alanlar incelendiğinden N=45'tir. 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri'nin en çok incelenen alt konusu 'Yönetim'dir (%20.7). Bu alt konuyu 'Diğer Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri' (%15.5), 'Dermeler' (%10.3) izlemektedir. En az incelenen alt konular ise 'Dolaşım ya da Kütüphanelerarası Ödünç Verme' (%1.7) ve 'Kütüphane Binaları ya da Tesisleri'dir (%1.7).

Az incelenmiş bir ana konu olan 'Bilgi Depolama ve Erişim'in en çok incelenen alt konusu 'Bilgi Erişim'dir (%5.2). 'Kataloglama' ise çok az incelenmiştir (%1.7). 'Sınıflama ve Dizinleme', 'Bibliyografik Veritabanları ya da Bibliyografyalar' ve 'Bibliyografik Olmayan Veritabanları' konuları ise incelenmemiştir.

An incelenmiş bir başka ana konu olan 'Bilgi Arama'nın en çok incelenen alt konusu ise 'Bilgi Kanallarının/ Kaynaklarının Kullanımı/Kullanıcıları'dır (% 3.4). Onu, sırasıyla 'Bilgi Yayımı' (%1.7) ve 'Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Kullanımı' (% 1.7) izlemektedir. 'Bilimsel ve Mesleki İletişim'in hiçbir alt konusunda araştırma yapılmamıştır.

(Tablo 3): Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Alt Konuların Dağılımı

Alt Konular	N=45*	%
70 Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri	37	63.8
71 Dolaşım ya da Kütüphanelerarası Ödünç Verme	1	1.7
72 Dermeler	6	10.3
73 Bilgi ya da Danışma Hizmetleri	3	5.2
74 Kullanıcı Eğitimi	2	3.4
75 Kütüphane Binaları ya da Tesisleri	1	1.7
76 Yönetim	12	20.7
77 Otomasyon	2	3.4
78 Diğer Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri	9	15.5
79 Birbirine Bağlı Birkaç Etkinlik	1	1.7
80 Bilgi Depolama ve Erişim	4	6.9
81 Kataloglama	1	1.7
82 Sınıflama ve Dizinleme (süreç ya da dil)	0	0.0
83 Bilgi Erişim	3	5.2
84 Bibliyografik Veritabanları ya da Bibliyografyalar	0	0.0
85 Bibliyografik Olmayan Veritabanları (metinsel/sayısal)	0	0.0
90 Bilgi Arama	4	6.9
91 Bilgi Yayını	1	1.7
92 Bilgi Kanallarının/Kaynaklarının Kullanımı/Kullanıcıları	2	3.4
93 Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Kullanımı	1	1.7
94 Bilgi Arama Davranışı (kişilere odaklanır)	0	0.0
95 Bilgi Kullanımı	0	0.0
96 Bilgi Yönetimi	0	0.0
100 Bilimsel ya da Mesleki İletişim	0	0.0
101 Bilimsel ya da Mesleki Yayıncılık	0	0.0
102 Atıf Modelleri ve Yapıları	0	0.0
103 İletişimin Diğer Yönleri	0	0.0
Toplam	N=45	83.6

Lisansüstü Tezlerinde Kullanılan Araştırma Stratejileri

Tablo 4, lisansüstü tezlerinde kullanılan ana ve alt araştırma stratejilerini göstermektedir. Buna göre, incelenen tezlerde kullanılan ana araştırma stratejisi

* Yalnızca 70, 80, 90 ve 100 rakamları ile kodlanmış alanlar incelendiğinden N=45'tir.

‘Ampirik Araştırma Stratejisi’dir (%94.8). Ampirik Araştırma Stratejisi’ içinde en çok kullanılan yöntem türü ise ‘Betimleme Yöntemi’dir (% 84.5). Onu tarihsel yöntem izlemektedir (% 5.2). En az kullanılanlar ise ‘İçerik ya da Protokol Analizi’, ‘Atf Analizi’ ve ‘Diğer Ampirik Yöntemler’dir. (% 1.7). Buna karşın, ‘Niteliksel Yöntem’, ‘Değerlendirme Yöntemi’, ‘Örnek Olay ya da Eylem Araştırması Yöntemi’, ‘Diğer Bibliyometrik Yöntemler’, ‘İkincil Analiz’, ‘Deney ve kategorileri ise kullanılmamıştır. Tablo 4’e göre, tezlerde ‘Değerlendirme Yöntemi’ kullanılmamış görünmektedir. Aslında bu yöntemin kullanıldığı bir tez vardır; fakat, tezde bu yöntem birinci yöntem olarak ifade edilmediği için tabloda yer alamamıştır.

(Tablo 4) : Lisansüstü Tezlerinde Kullanılan Araştırma Stratejilerinin Dağılımı

Ana Stratejiler	Alt Stratejiler	N=58	%
10 Ampirik Araştırma Stratejisi			94.8
	11 Tarihsel Yöntem	3	5.2
	12 Betimleme Yöntemi	49	84.5
	13 Niteliksel Yöntem	0	0.0
	14 Değerlendirme Yöntemi	0	0.0
	15 Örnek Olay/Eylem Araştırması	0	0.0
	16 İçerik ya da Protokol Analizi	1	1.7
	17 Atf Analizi	1	1.7
	18 Diğer Bibliyometrik Yöntemler	0	0.0
	21 İkincil Analiz	0	0.0
	22 Deney	0	0.0
	29 Diğer Ampirik Yöntemler	1	1.7
30 Kavramsal Araştırma Stratejisi			
	31 Sözlü Tartışma, Eleştiri	0	0.0
	32 Kavram Analizi	0	0.0
40 Matematiksel/Mantıksal Yönt.		0	0.0
50 Sistem/Yazılım Analizi/Tasarımı		0	0.0
60 Literatür İncelemesi		0	0.0
70 Tartışma		0	0.0
80 Bibliyografik Yöntem		0	0.0
90 Diğer		0	0.0
00 Geçersiz		3	5.2
Toplam		58	100.0

Diğer ana stratejiler olan 'Kavramsal Araştırma Stratejisi', 'Matematiksel ya da Mantıksal Yöntem', 'Sistem/ Yazılım Analizi/Tasarımı', 'Literatür İncelemesi', 'Tartışma', 'Bibliyografik Yöntem' ve 'Diğer' kategorileri ise hiç kullanılmamıştır. Bibliyografik yöntemin kullanıldığı tezler vardır; ama ikinci ya da üçüncü yöntem olarak ifade edildiklerinden burada yer almamışlardır. Buna karşın, 'Geçersiz ya da Yöntemi Olmayan' tezlerin yer aldığı kategorinin kullanım oranı % 5.2'dir.

Lisansüstü Tezlerinde Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Lisansüstü tezlerinde kullanılan veri toplama tekniklerinin dağılımı tablo 5'te gösterilmiştir. Tezlerde en çok kullanılan veri toplama teknikleri, 'Anket, Görüşme' (% 34.5) ve 'Birkaç Veri Toplama Tekniği'dir (% 34.5). Bunları, 'Diğer' (% 19) kategorisi izlemektedir. Bu kategori yalnızca literatürü gözden geçirmek suretiyle veri topladığını belirtenler için kullanılmıştır. Veri toplama tekniğini belirtmeyen ya da veri toplama tekniği geçersiz olanların sayısı ise % 6.9'dur. 'Gözlem', 'İçerik Analizi', 'Atıf Analizi' en az kullanılan tekniklerdir (%1.7). 'Yüksek Sesle Düşünme', 'Tarihsel Kaynak Analizi' ve 'Daha Önce Toplanan Verileri Kullanma' teknikleri hiç kullanılmamıştır. 'Tarihsel Kaynak Analizi' hiç kullanılmamış görünse de birkaç teknikle birlikte adı doğrudan ifade edilmeden bir tezde kullanılmıştır.

(Tablo 5): Lisansüstü Tezlerinde Kullanılan Veri Toplama Tekniklerinin Dağılımı

Veri Toplama Tekniği	N=58	%
Anket, Görüşme	20	34.5
Gözlem	1	1.7
Yüksek Sesle Düşünme	0	0.0
İçerik Analizi	1	1.7
Atıf Analizi	1	1.7
Tarihsel Kaynak Analizi	0	0.0
Birkaç Veri Toplama Tekniği	20	34.5
Daha Önce Toplanan Verileri Kullanma	0	0.0
Diğer	11	19
Geçersiz	4	6.9
Toplam	58	100

Karşılaştırma: 1967-1994 ve 1995-2008

Yontar (1998)'ın 1968-1994 dönemi için elde ettiği araştırma bulgularıyla, 1995-2008 döneminde elde edilenler, aynı içerik analizi yöntemini kullanmanın getirdiği kolaylıkla, tezlerde incelenen *örgüt türü, ana ve alt konular ve kullanılan araştırma stratejileri ve veri toplama teknikleri* açılarından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmayı kolaylaştırmak için, iki farklı döneme ait veriler aynı tablo içinde verilmiştir. Her iki dönemde de en çok ve en az incelenen ilk üç bulgu, büyükten küçüğe ve ilgili yıllar ve başlıklar altında tablolandırılmıştır. Karşılaştırmayı kolaylaştırmak üzere, en çok ve en az incelenenler kategorilerindeki ilk üç bulguya yüzdeleri aynı ise dördüncü ya da beşinci bulgular da eklenmiştir. Hiç incelenmeyen kategoriler de aynı mantıkla tablolara dahil edilmiştir.

İncelenen Örgüt Türleri: Benzerlikler ve Farklılıklar

Tablo 6'da, lisansüstü tezlerinde incelenen örgüt türleri karşılaştırılmaktadır.

(Tablo 6): Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Örgüt Türlerinin Karşılaştırılması

Örgüt Türleri	1967-1994	%	1995-2008	%
En Çok İncelenenler	Örgüt Türü Geçersiz	50	Akademik ve/ya da Özel Kütüphaneler	56.9
	Akademik ve/ya da Özel Kütüphaneler	19.23	Örgüt Türü Geçersiz	22.4
	Birkaç Tür Kütüphane	15.38	Birkaç Tür Kütüphane	8.6
En Az İncelenenler	Halk Kütüphanesi	11.54	Diğer Kütüphaneler	6.9
	Bilgi Hizmeti Örgütü	3.84	Bilgi Hizmeti Örgütü	1.7
			Diğer Örgütler	3.4
Hiç İncelenmeyenler	Diğer Kütüphaneler, Diğer Örgütler	0.0	Halk Kütüphanesi	0.0

Her iki dönemde de en çok ve en az incelenen örgüt türleri ilginç bir biçimde *neredeyse* aynı kalmıştır. İlk dönemde, 'Örgüt Türü Geçersiz' (%50) kategorisi ilk

sırada yer alırken onu ‘Akademik ve/ya da Özel Kütüphaneler’ (%19.23) ve ‘Birkaç Tür Kütüphane’ (%15.38) izlemiştir. İkinci dönemde en çok incelenen örgüt türü ‘Akademik ya da Özel Kütüphaneler’ olmuş; bu kategorisinin temsil oranı ikinci dönemde daha da artmıştır (%56.9). ‘Örgüt Türü Geçersiz’ kategorisinin temsil oranı azalmış olsa da ilk üç sıradaki yerini korumuştur (%22.4). Onu, temsil oranı düşse de ‘Birkaç Tür Kütüphane’ izlemektedir (%8.6). Her iki dönemde de Bölüm’de en az incelenen örgüt türü, ‘Bilgi Hizmeti Örgütü’ olmuştur. ‘Diğer Örgütler’ kategorisini inceleyen tezlere ilk dönemde rastlanmamıştır; ama, 1995-2008 döneminde bu örgüt türünü incelemiş tezler oranları çok düşük olsa da vardır (%3.4).

İncelenen Ana ve Alt Konular: Benzerlikler ve Farklılıklar

Tablo 7, lisansüstü tezlerinde incelenen ana konuların bir karşılaştırmasını sunmaktadır.

(Tablo 7): Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Ana Konuların Karşılaştırılması

Ana Konular	1967-1994	%	1995-2008	%
En Çok İncelenen	Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri	53.84	Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri	63.8
	Bilgi Depolama ve Erişim	30.78	Bilgi Depolama ve Erişim	6.9
	Yayıncılık, Kitap Tarihi	11.5	Bilgi Arama, Diğer İncelemeler	6.9
En Az İncelenen	Kütüphane ve Bilgi Bilimi Eğitimi	3.85	Meslekler	3.4
			Kütüphane Tarihi, Yöntembilim	1.7
Hiç İncelenmeyen	Meslekler, Kütüphane Tarihi, Yöntembilim, Kütüphane ve Bilgi Biliminin Analizi, Bilgi Arama, Bilimsel ve Mesleki İletişim, Kütüphane ve Bilgi Biliminin Diğer Konuları, Diğer İncelemeler.	0.0	Kütüphane ve Bilgi Bilimi Eğitimi, Kütüphane ve Bilgi Biliminin Analizi, Bilimsel ve Mesleki İletişim.	0.0

Her iki dönemde de ‘Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri’ kategorisi en fazla incelenen ana konudur. Bu ana konunun uygulama sorunlarını çözmeye dönük yapısı, tezlerde en fazla tercih edilen konu olmasına neden olmuştur, denilebilir. Bölümde yapılan tezlerde görülen bu durum, Türkiye’deki kütüphane ve bilgi bilimi alanının geneli için de geçerlidir. (Yontar ve Yalvaç, 2000, Özenç Uçak, 2004). Türkiye’deki kütüphane ve bilgi bilim araştırmaları bu açıdan, Yontar (1998, s.15)’ın da ifade ettiği gibi, içe dönük bir yapı özelliği sergiler. Rochester and Vakkari (2003) de ‘Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri’ konusunun uluslararası düzeyde ağırlıklı olarak tercih edilmesini, alanımızın kütüphaneyi merkez alan yapısının bir göstergesi olarak değerlendirir.

‘Bilgi Depolama ve Erişim’ ise tezlerde incelenmiş olan ikinci ortak konudur; fakat bu kategorinin temsil oranı ikinci dönemde düşmüştür (%6.9). İlk karşılaştırma döneminde hiç incelenmemiş bazı ana konular ise ikinci dönemde incelenmişlerdir: ‘Meslekler’, ‘Kütüphane Tarihi’, ‘Yöntembilim’, ‘Bilgi Arama’ gibi, fakat, oranları çok düşüktür. ‘Kütüphane ve Bilgi Biliminin Analizi’ ve ‘Bilimsel ve Mesleki İletişim’ gibi ana konular hiç incelenmemiştir.

Her iki dönemde de en çok incelenen ana konu olan ‘Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri’nin daha yakından incelenmesinde yarar vardır. ‘Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri’ ana konusunun en çok incelenen alt konuları ilk dönemde, ‘Birbirine Bağlı Birkaç Etkinlik’, ‘Yönetim’ ve ‘Otomasyon’dur. İkinci dönemde ise en çok incelenen alt konular, ‘Yönetim’, ‘Diğer Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri’ ve ‘Dermeler’dur. Tablo 8, lisansüstü tezlerinde en çok ve en az incelenen ve hiç incelenmeyen alt konuları kategori ayrımı yapmaksızın vermektedir. ‘Yönetim’ alt konusunun her iki dönemde de güncelliğini koruduğu görülmektedir. “Dermeler” alt konusunda yapılan tez sayısı da artmıştır. Bir önceki dönemde incelenmeyen ‘Diğer Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri’, ‘Kütüphane Binaları ya da Tesisleri’, ‘Bilgi Yayımı’, ‘Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Kullanımı’ konularında tezler de yapılmıştır (%1.7). ‘Bilgi Arama Davranışı’, ‘Bilgi Kullanımı’, ‘Bilgi Yönetimi’, ‘Bilimsel ya da Mesleki Yayıncılık’, ‘Atıf Modelleri ve Yapıları’ ve ‘İletişimin Diğer Yönleri’ her iki dönemde de hiç incelenmeyen alt konular olarak kalmıştır (%0).

(Tablo 8): Lisansüstü Tezlerinde İncelenen Alt Konuların Karşılaştırılması

Alt Konular	1967-1994	%	1995-2008	%
En Çok İncelenenler	Birbirine Bağlı Birkaç Etkinlik	19.20	Yönetim	20.7
	Yönetim	15.40	Diğer Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri	15.5
	Sınıflama ve Dizinleme	15.40	Dermeler	10.3
En Az İncelenenler	Dolaşım ya da Kütüphanelerarası Ödünç Verme, Dermeler, Bilgi Danışma Hizmetleri	3.85	Dolaşım ya da Kütüphanelerarası Ödünç Verme, Kütüphane Binaları ya da Tesisleri, Birbirine Bağlı Birkaç Etkinlik, Kataloqlama, Bilgi Yayımı, Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Kullanımı	1.7
	Hiç İncelenmeyenler	Kullanıcı eğitimi, Kütüphane Binaları ya da Tesis-leri, Diğer Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri, Bilgi Erişim, Bibliyografik Olmayan Veritabanları, Bilgi Yayımı, Bilgi Kanallarının/ Kaynaklarının Kullanımı/ Kullanıcıları, Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Kullanımı, Bilgi Arama Davranışı, Bilgi Kullanımı, Bilgi Yönetimi, Bilimsel ya da Mesleki Yayıncılık, Atf Modelleri ve Yapıları, İletişimin Diğer Yönleri.	0.0	Sınıflama ve Dizinleme, Bibliyografik Veritabanları/ Bibliyografyalar, Bibliyografik Olmayan Veritabanları, Bilgi Arama Davranışı, Bilgi Kullanımı, Bilgi Yönetimi, Bilimsel ya da Mesleki Yayıncılık, Atf Modelleri ve Yapıları, İletişimin Diğer Yönleri.

Kullanılan Araştırma Stratejileri: Benzerlikler ve Farklılıklar

Tablo 9, lisansüstü tezlerinde kullanılan araştırma stratejilerini karşılaştırmalı olarak vermektedir. Kullanılan ana araştırma strateji her iki dönemde de ampirik araştırma stratejisidir. Ampirik araştırma stratejisinin en çok kullanılan türü ise ‘Betimleme Yöntemi’ ve ‘Tarihsel yöntem’dir. Kuşkusuz, betimleme yönteminin uygulama kolaylığı ve ekonomikliği tercih nedeni olabilir (Rochester ve Vakkari, 2003). Diğer yandan, yöntem türünün ‘Geçersiz’ olduğu kategorinin her iki dönemde de varolduğu görülmektedir (%15.4 ve % 5.2 sırasıyla). Gerçi ikinci dönemde bu kategorinin temsil oranı büyük ölçüde düşmüştür; fakat veriler, bu konudaki yetersizliğin sürdüğüne işaret etmektedir. Yöntem, bilimsel araştırmanın temelidir. Bir yöntemin neden tercih edildiği/ya da edilmediği kuşkusuz araştırılması gereken bir konudur; fakat, tez araştırmasında yer alan tarafların, yöntem seçimi ve kullanımı konusuna gerek tez konusunun seçimi ve yazımı, gerekse değerlendirilmesi aşamalarında özel önem vermeleri gerektiği burada belirtilmelidir.

(Tablo 9): Lisansüstü Tezlerinde Kullanılan Araştırma Stratejilerinin Karşılaştırılması

Araştırma Stratejileri	1967-1994	%	1995-2008	%
En Çok İncelenenler	Betimleme Yöntemi	42.3	Betimleme Yöntemi	84.5
	Tarihsel Yöntem	19.2	Tarihsel Yöntem	5.2
	Geçersiz	15.4	Geçersiz	5.2
En Az İncelenenler	İçerik ya da Protokol Analizi	7.69	İçerik ya da Protokol Analizi	1.7
	Yayın incelemesi	7.69	Yayın İncelemesi,	1.7
	Bibliyografik Yönt.	7.69	Diğer Ampirik Yöntemler	1.7
Hiç İncelenmeyenler	Niteliksel Yöntem, Değerlendirme Yöntemi, Atf Analizi.	0.0	Niteliksel Yöntem, Değerlendirme Yöntemi, Örnek Olay, Diğer Bibliyometrik Yöntemler.	0.0

Kullanılan Veri Toplama Teknikleri: Benzerlikler ve Farklılıklar

Tablo 10, lisansüstü tezlerinde kullanılan veri toplama tekniklerinin bir karşılaştırmasını vermektedir. Buna göre, 'Anket/Görüşme' ve 'Diğer' kategorileri her iki karşılaştırma döneminde de en çok kullanılan veri toplama teknikleri arasındadır. 'Diğer' ifadesi, yalnızca literatür analizi yaptığını belirten çalışmalar için kullanılmıştır. Her iki dönemde de 'Atıf Analizi' en az kullanılan, 'Yüksek Sesle Düşünme' tekniği ise hiç kullanılmayan kategori olmuştur. İlginç olan, ikinci dönemde hiç kullanılmamış veri toplama tekniklerinin çeşitlenmiş olmasıdır. Yöntemle veri toplama tekniklerinin hâlâ açık bir biçimde birbirinden ayırt edilememesi ve tezlerde kullanılmadığı halde bazı veri toplama tekniklerinin adının geçmesi ise önemli bir sorundur.

(Tablo 10): Lisansüstü Tezlerinde Kullanılan Veri Toplama Tekniklerinin Karşılaştırılması

Veri Toplama Teknikleri	1967-1994	%	1995-2008	%
En Çok Kullanılanlar	Gözlem	19.2	Anket/Görüşme	34.5
	Daha Önce Toplanan Verilerin Kullanılması	19.2	Birkaç Veri Toplama Tekniği	34.5
	Anket/Görüşme, Diğer	15.4	Diğer (%19).	19.0
En Az Kullanılanlar	Birkaç Veri Toplama Tekniği	7.6	Gözlem, İçerik Analizi, Atıf Analizi	1.7
Hiç Kullanılmayan	Yüksek Sesle Düşünme, Atıf Analizi, Geçersiz	0.0	Yüksek Sesle Düşünme, Tarihsel Kaynak Analizi, Daha Önce Toplanan Verileri Kullanma	0.0

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde 1967-2008 yılları arasında tamamlanmış olan lisansüstü tezlerinin içerik analizini vermektedir. Temel amaç bu analize ve dönemler arasında yapılan karşılaştırmalara dayanarak

Bölüm'deki araştırma eğilimlerini/ karakteristiklerini belirlemektir. Yapılan *içerik analizi ve karşılaştırmaların* sonuçlarına dayanarak, 1967-2008 yılları arasında Bölüm'de yapılmış lisansüstü tezlerindeki araştırma eğilimi/profilini hakkında şunlar belirtilebilir:

İÜ BBY Bölümü'nde 1967-2008 yılları arasında 84 lisansüstü tezi yapılmıştır. Bunların, 22'si doktora, 62'si yüksek lisans tezidir. Buna göre, son 15 yılda, Bölüm'de yapılan tezlerin sayısı üçe katlanmıştır. Bu durum kuşkusuz sevindiricidir. Fakat burada, niceliksel birikimin, bir bilim alanının kuramsal ve uygulamalı gelişimi için *gerek şart* olduğu; ama *yeter şart* olmadığı da anımsanmalıdır.

Bölümde yapılan tezlerde, *incelenen örgüt türleri ve ana konular ile kullanılan yöntemler ve veri toplama teknikleri* açısından belirli kategorilerde bir yoğunlaşma eğilimi görülmektedir. Bu nedenle, tezlerde incelenen örgüt türlerinin, konuların ve kullanılan yöntemlerin belirli kategoriler ile sınırlı kaldığı söylenebilir. Örneğin, tezlerde incelenmiş örgüt türleri açısından bir değerlendirme yapıldığında, 'Akademik ve/ya da Özel Kütüphaneler' ile 'Örgüt Türü Geçersiz' kategorilerinin ağırlıklı olarak ele alındığı görülmektedir. Diğer kütüphane türlerini ve kategorileri inceleyen tez sayısı ise oldukça azdır. 2002 yılında içine Arşivcilik Bölümü'nü alacak biçimde yeniden örgütlenmiş olan Bölüm'de, arşivleri ele alan tez sayısının arttırılması, tez konusu seçiminde gözönüne alınması gereken bir konudur.

Ana konular açısından bir değerlendirme yapıldığında ise, bölümde yapılan tezlerde ağırlıklı olarak incelenmiş olan ana konunun, 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri' olduğu görülmektedir. Diğer ana konular ise belirgin bir biçimde az incelenmiştir. Gerçi, Bölüm'de zaman içinde hiç incelenmemiş olan bazı ana konuların ('Meslekler', 'Kütüphane Tarihi', 'Yöntembilim', Bilgi Arama) ve alt konuların ('Kullanıcı Eğitimi', 'Kütüphane Binaları ya da Tesisleri', 'Bilgi Yayımları', 'Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Kullanımı' gibi) incelenmiş oldukları görülmektedir; fakat, temsil oranları oldukça düşüktür. 'Kütüphane ve Bilgi Biliminin Analizi' ve 'Bilimsel ve Mesleki İletişim' gibi ana konular da 40 yılı aşkın bir süredir hiç incelenmemiştir. Bu durum, incelenen tezlerde konusal açıdan yaşanan bir tür dengesizliğin/plansızlığın bir göstergesi olarak adlandırılabilir.

Diğer yandan, tezlerde ağırlıklı olarak 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri' konusunun işlenilmiş/tercih edilmiş olması kütüphane ve bilgi bilimi alanının uygulamaya dönük sorunlarının Bölüm'de daha fazla önemsendiğinin bir göstergesi

olarak da değerlendirilebilir. Bu bulgu, Türkiye'de olduğu kadar uluslararası düzeyde de kütüphane ve bilgi bilimi araştırmalarının genel durumunu yansıtmaktadır. 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri' konusunun ağırlıklı olarak tercih ediliyor olmasını, alanımızın kütüphaneyi merkez alan, içe dönük yapısının bir göstergesi olarak görülebilir. Kuşkusuz, bu türden bir tercihin/önceliğin ya da tutumun, bilim ve meslek alanımızın *kuramsal*, *kavramsal* ya da *yöntemsel* sınırlarının geliştirmesine katkı sağlamayacağı da açıktır. Tez konularının seçiminde bu durumun göz önüne alınmasında ve planlı davranılmasında yarar vardır.

İncelenen tezlerde, kullanılan ana araştırma stratejisi 'Ampirik Strateji'dir. 'Ampirik Strateji' altında yer alan türler arasında da 'Betimleme Yöntemi' en çok kullanılmış olan yöntem türüdür. Betimleme yönteminin bu derece yüksek bir temsil oranıyla kullanılması da, kanımca incelenen tezlerdeki konu tercihiyle yani 'Kütüphane ve Bilgi Hizmeti Etkinlikleri' konusunun tercih edilmiş olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Çünkü, yöntem türü esas olarak incelenecek konuya göre ya da araştırma problemine bağlı olarak seçilir, günlük uygulamalarla ilgili mesleki sorunları konu alan ve ne, nedir sorularının sorulduğu tezlerde, 'Betimleme Yöntemi'nin kullanılmasının nedeni de kolayca anlaşılır. Tezlerde incelenecek konuların ve araştırma problemlerinin çeşitlenmesi de tek bir yöntem türünde yaşanan yoğunluğun azalmasına yol açabilecektir.

Veri toplama teknikleri açısından ise 'Anket/Görüşme' ve 'Birkaç Veri Toplama Tekniği' zaman içinde en çok kullanılan veri toplama teknikleri haline gelmişlerdir. Yöntemle veri toplama tekniklerinin her iki dönemde de açık bir biçimde birbirinden ayırt edilememesi ve bazı veri toplama tekniklerinin kullanılmasalar bile tezlerde belirtilmiş olmaları ayrıca incelenmeye değer bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu bulgular ışığında şu öneriler yapılabilir: Özelde İÜ BBY Bölümü'nde, genelde ise tüm BBY Bölüm'lerinde kütüphane ve bilgi biliminin yalnızca uygulamaya dönük alanlarında değil, aynı zamanda, kuramsal yapısını, kavramlarını ve yöntembilimini geliştirecek konu alanlarında da tez araştırmaları yaptırılmasına özen gösterilmelidir. Bundan sonra yapılacak tezlerde de hiç incelenmemiş ya da daha az incelenmiş olan konu kategorilerine öncelik verilmesi ise kolayca önerilebilir. Özellikle, 'Yöntembilim', 'Bilgi Depolama ve Erişim' ve 'Bilgi Arama' konularında yapılacak olan araştırmalar

alanımızın sınırlarının güçlenmesine ve genişlemesine olanak sağlayacaktır.

Yöntem, bilimin temeli olduğuna göre, kütüphane ve bilgi bilimi eğitimi veren tüm kurumlarda araştırma eğitimini sürekli olarak geliştirmeyi hedeflemek kaçınılmazdır. İÜ BBY Bölümü de bundan ayrı düşünülemez. Bölümde niceliksel araştırma birikimi görece sağlanmış, fakat niteliksel birikimi daha da geliştirmek için yetkin araştırmacılar yetiştirmek hedeflenmelidir. Bunu gerçekleştirmek üzere öğretim programlarında sunulan araştırma yöntemleri derslerinin kapsamı ve derinlikleri, öğretim düzeylerine göre belirlenmelidir. Lisans düzeyinde araştırma süreci hakkında genel olarak bilgilenen ve uygulama yapan öğrencinin sahip olduğu araştırma bilgisinin, lisansüstü düzeyde de yöntem türleri açısından derinleştirilmesi gerekmektedir. Bölüm(ler)deki, bilimsel araştırma sürecini ve yöntemlerini inceleyen derslerin içerikleri ve düzeyleri bu esasa göre tekrar belirlenmelidir. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi bağlamında, 2008 yılından bu yana, lisansüstü eğitim alan her öğrenci bölümünün lisansüstü öğretim programında yer alan bilimsel araştırma dersi(leri)nin yanı sıra ‘uzmanlık alan dersi’ adını taşıyan bir başka dersi daha alabilmektedir. Tez danışmanlarının hem yüksek lisans, hem de doktora düzeylerinde seçmeli ders olarak açabildikleri ‘uzmanlık alan dersi’, öğrenciye tez yazımı sırasında karşılaştığı her türden sorunu tartışabilmek üzere vardır. Bu ders, araştırma sürecinin ve yöntemlerinin öğrenci ile birebir ve derinlemesine işlenmesi için uygun bir olanak sağlamaktadır. Tez yaptıran her öğretim üyesinin bu dersi öğrencinin bilimsel araştırma süreci konusundaki bilgisini derinleştirmeyi sağlayacak biçimde yapılandırması, Bölüm’ün araştırma eğitimine de pratik bir katkı sağlayacaktır.

Teşekkür: İncelenen tezlerin listesini oluşturan ve gerekli fotokopileri çektiren İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi Süreyya Çankırı’ya gönülden teşekkür ederim.

Kaynakça

- Alpay, M. (Şenöz). (1967). *Tüzel kişi yazar sorunu*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Altınörs, G. (1983). *Türkiye’de kütüphanecilik bilim dalı konusunda yapılmış olan doçentlik, doktora ve bilim tezlerinde kullanılmış olan araştırma metotları*.

- Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Atkins, S.E. (1988). Subject trends in library and information science research, 1975-1984. *Library Trends*, 36, 633-658.
- Baysal, J. (Buğra). (1967). *İlk Türk basımevinin kuruluşundan ilk millet meclisinin açılmasına kadar Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde basılan kitaplar: 1729-1876*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Baysal, J. (1987). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nün Yirmi Yıllık Tarihçesi *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 1(1),5-15.
- Cano, V. ve Rey, C. (1993). *Ten years of Spanish library and information science research*. Paper presented at IFLA General Conference in Barcelona, 1993, Library Theory and Research Section Open Forum.
- Cheng, H. (1996). *A bibliometric study of library and information research in China*. Paper presented at IFLA General Conference in Beijing, 1996, Library Theory and Research Section.
- Jarvelin, K ve Vakkari, P. (1990). Content analysis of research articles in library and information science. *Library and Information Science Research*, 12, 395-421.
- Jarvelin, K. ve Vakkari, P. (1993). The evolution of library and information science 1965-1985: a content analysis of journal articles. *Information Processing and Management*, 29(1), 129-144.
- Kajberg, L. (1996). A content analysis of LIS serial literature published in Denmark 1957-1986. *Library and Information Science Research*, 18, 25-52.
- Keseroglu, H. (1987). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü öğretim elemanlarının yayınları ile doktora, doçentlik, profesörlük çalışmaları, bitirme tezleri 1967-1984=Doctorate, associate professorship, professorship, master theses and lecturers' studies at the Department of Librarianship in Istanbul University, 1967-1984, *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 1(1),187-218.
- Kurbanoglu, S. (1996). Kütüphanecilik ve bilgi bilim tezlerinde kullanılan araştırma yöntemleri: bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(4), 350-359.
- Kumpulainen, S. (1991). Library and information science research in 1975: Content analysis of the journal articles. *Libri*, 41(4), 59-76.
- Layzell Ward, P. (1997). The nature of UK research literature: Some thoughts arising from a bibliometric study. Kopenhag IFLA Genel Konferansı, Kütüphane Kuramı ve Araştırması Komitesine sunulan bildiri 1 Eylül 2009 tarihinde <http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla63/63layp.htm> adresinden erişildi.
- Layzell Ward, P. (1998). A preliminary study of the UK research literature of library and information science. [Appendix 6.] *International Library and Information Science Research: A Comparison of National Trends* içinde (ss.44-54). The Hague: IFLA, Library Theory and Research Section. 2004. 1 Eylül 2009 tarihinde <http://archive.ifla.org/VII/s24/pub/iflapr-82-e.pdf> adresinden erişildi.

- Meng, G. F ve Singh, D. (2007). Trends in Malaysian LIS research 1996-2006: A content analysis of the MJLIS articles. Abrizah Abdullah, et al. (Eds.) *ICOLIS 2007 içinde* (ss.397-406), Kuala Lumpur: LISU, FCSIT. 1 Eylül 2009 tarihinde http://dspace.fsktm.um.edu.my/bitstream/1812/240/1/38MY_Goon_OK.pdf adresinden erişildi.
- Nour, M. M. (1985). A quantitative analysis of the research articles published in core library journals of 1980. *Library and Information Science Research*, 7, 261-273.
- Özenç-Uçak, N. (2004). User studies in Turkey: an evaluation of dissertations. *Information Development*, 20, 122-129.
- Özenç-Uçak, N. (2007). Kütüphanecilik ve bilgi yönetimi literatüründe kullanıcı. S. Kurbanoglu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Haz.), *Değişen-Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu, 24-26 Ekim 2007, Ankara. Bildiriler içinde* (ss.113-120). Ankara: H. Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Özenç-Uçak, N. (2008) "Kütüphanecilik ve bilgi yönetimi literatüründe kullanıcı" *Bilgi Dünyası* 9(1), 20-40.
- Peritz, B.C. (1980).The methods of library science research: some results from a bibliometric survey. *Library Research*, 2, 251-268.
- Rochester, M. (1995). Library and information science research in Australia 1985-1994: a content analysis of research articles in The Australian Library Journal and Australian Academic and Research Libraries. *Australian Academic and Research Libraries*, 26(3),163-170.
- Rochester, M. ve Vakkari, P. (1998). International LIS research: A comparison of national trends. *IFLA Journal* 24, (3), 166-175
- Rochester, M. ve Vakkari, P. (2003). *International Library and Information Science Research: A Comparison of National Trends*. The Hague : IFLA, Library Theory and Research Section. 2004. 1 Eylül 2009 tarihinde <http://archive.ifla.org/VII/s24/pub/iflapr-82-e.pdf> adresinden erişildi.
- Uraz, N. (1995). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde yapılan tez çalışmaları: 1985–1994=Theses completed at the Department of Library Science, Istanbul University: a bibliography 1985–1994. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(2) 170-172.
- Uraz, N. (1996). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Elemanlarının yayınları, çevirileri ve tezleri: 1985-1994=A bibliography of papers, translations and dissertations published by the Instructors of the Istanbul University Faculty of Letters Department of Library Science: 1985-1994. *Türk Kütüphaneciliği*, 10 (1) 48-64.
- Yontar, A. (1995). Main research problems being investigated in Turkey as revealed in graduate theses. *Booklet 7, Division of Education and Research, 61st IFLA Council and General Conference, Istanbul, Turkey, August 20-26, 1995 içinde* (s. 38-47). İstanbul: IFLA.
- Yontar, A. (1998). Türkiye'de Kütüphane ve Bilgi Bilimi Konusundaki Başlıca Araştırma Sorunlarının Lisansüstü Tezlerinde Yansıması *Kütüphanecilik Dergisi*:

Belge Bilgi Kütüphanesi Araştırmaları, (4),1–17.

Yontar, A. ve Yalvaç, M. (2000). Problems of library and information science research in Turkey: a content analysis of journal articles 1952-1994. *IFLA Journal*, 26, 39-46.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yürütme Kurulu (2002). 01.02.2002 tarih ve B.30.0.EÖB.0.00.00.03.04.01-205 sayılı bölüm adı değişikliği kararına ilişkin yazı.

Summary

The main purpose of this study is to identify and discuss the research trends in the Department of Information Management, Istanbul University through content analysis of the graduate theses which were submitted to the Department for the period from 1967-2008. In order to achieve this purpose, firstly, a total of 58 master's and PhD theses were investigated in terms of *organization context, topic, and methods* for period from 1995 to 2008. The classification schemes for topics and research methods of LIS used in the content analysis were those based on Jarvelin and Vakkari's. Apart from the master's and PhD theses, the data provided in the article written by Yontar (1995) has also been referred to obtain pertinent findings for the period from 1967-1994. These data sources have also provided an opportunity to compare the obtained results and helped to determine trends. The overall findings reveal that the total number of theses submitted to the Department has tripled over the last 15 years. Although it is encouraging to see the increase in the numbers, a strong interest in certain categories can be regarded as a problem.

The findings revealed that in both periods studied library and information services was the most popular topic at the DLIS. Within this topic the subclass 'management' and 'other library and information services' were given the greatest emphasis. In their comparison of national trends, Rochester and Vakkari (2003) assumed that topics investigated can be seen as library oriented and non-library oriented research. It can be concluded from the results of these study that the library and information science research in the department is more focused on library oriented topics than non-library oriented/broader topics. It is thus recommended that coverage is given to the following topics in LIS research: Methodology, Library and Information Science Education, Analysis of LIS, Research on Information Seeking and Research on Scientific and Professional Communication.